

УДК 658.153.014.1

JEL Classification: G30, G32

Спільник Ірина

к.е.н., доцент

кафедра обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

E-mail: ispilnyk@yahoo.com

Загородна Ольга

к.е.н., доцент

кафедра аудиту, ревізії та аналізу

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

E-mail: olga1966r@gmail.com

ГРОШОВІ ПОТОКИ ПІДПРИЄМСТВА: КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ЗА ДАНИМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Анотація

Вступ. Результати аналізу Звіту про рух грошових коштів підприємства мають неоціненне значення як для зовнішніх користувачів (власники, інвестори, кредитори, партнери), оскільки є підставою для обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень, свідченням надійності ділового партнерства, так і для самого керівництва підприємства при оцінці рівня ефективності його господарювання, підтвердження або спростування доцільності обраних стратегій і тактики фінансового управління.

Методи. Застосовано діалектичний метод пізнання, комплексний системний підхід до розгляду об'єкта дослідження, спеціальні (горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний, факторний) прийоми аналізу та абстрактно-логічний метод для теоретичних узагальнень і формулювання висновків

Результати. Розроблено та апробовано методику комплексного аналізу грошових потоків за даними фінансової звітності підприємства. Наведено економічну інтерпретацію одержаних результатів проведеного аналізу.

Перспективи. Застосування запропонованої методики аналізу грошових потоків доречно при здійсненні оцінки фінансового стану різними суб'єктами і суттєво сприяє підвищенню рівня поінформованості користувачів фінансової звітності у процесі прийняття ними рішень.

Ключові слова: грошові кошти; грошові потоки; чистий грошовий потік; фінансове управління; фінансовий аналіз; суб'єкти аналізу; фінансова звітність; Звіт про рух грошових коштів; операційна діяльність; інвестиційна діяльність, фінансова діяльність.

Вступ.

Потік грошових коштів, який називають «киснем» бізнесу, має вирішальне значення для успішного господарювання, є визначальним фактором провадження будь-якого бізнесу, рушієм щоденної діяльності, засобом розширеного відтворення і забезпечення платіжної спроможності підприємства.

Водночас складність і нестабільність умов функціонування підприємств, недостатній рівень управління їх грошовими потоками, у тому числі внаслідок недооцінювання аналізу грошових коштів, як в теоретичному, так і в прикладному аспектах, призводять до незбалансованості грошових потоків, надмірної тривалості фінансового циклу, недоодержання фінансових результатів, необґрунтованого використання позикових коштів, обмеженості у використанні фінансових інструментів і застосування новітніх технологій тощо.

Враховуючи такі обставини, проблема удосконалення аналізу грошових потоків підприємства задля грамотного управління ними, подолання обмеженості підприємства щодо

операційної діяльності та його інвестиційних можливостей через дефіцитність коштів, забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей [4] залишається відкритою та актуальною. У той же час результати такого аналізу мають неоціненне значення для зовнішніх користувачів фінансової звітності при вирішенні питання щодо інвестування або кредитування його діяльності та надійності ділового партнерства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням аналізу грошових потоків підприємства присвячено праці таких зарубіжних учених як Л. А. Бернстайн, Е. А. Хелферт, К. Уолш, В.В. Ковальов, Г. В. Савицька, певний внесок у дослідження проблеми належить і вітчизняним науковцям, серед яких: І. О. Бланк, М. Г. Чумаченко, Є. В. Мних, І. М. Парасій-Вергуненко, С.І. Шкарабан, Р. В. Федорович, В. М. Серединська, І. Д. Лазаришина та багатьом іншим. Наукові здобутки у цій царині сформували ґрунтовну методологічну базу аналізу та управління грошовими потоками. У той же час, у розробках попередніх дослідників значну увагу зосереджено на питаннях організації грошових потоків, змісту звіту про рух грошових коштів, особливостях прямого і непрямого методів формування інформації у ньому і досить часто методика аналізу має фрагментарний характер, викладена у неформалізованій, вербальній формі. Тому вважаємо своєчасним та необхідним розроблення методики комплексного аналізу руху грошових коштів та її апробацію на реальних даних, наведених у фінансовій звітності підприємства.

Мета.

Метою статті є розробка комплексного аналізу грошових потоків підприємства за даними фінансової звітності.

Для реалізації поставленої мети, висувуються такі завдання:

- висвітлити значимість, мету, завдання та джерела даних аналізу грошових коштів;
- розкрити на реальних даних порядок проведення комплексного (порівняльний, вертикальний, горизонтальний, факторний, коефіцієнтний) аналізу грошових потоків підприємства;
- запропонувати шляхи вирішення окремих організаційних, методичних та інформаційних аспектів аналізу грошових потоків підприємства відповідно до змісту чинної фінансової звітності підприємства.

Методологію дослідження складають загальнонаукові методи пізнання та спеціальні, зокрема, економіко-статистичні методи (порівняння, групування, табличний, графічний, стандартизації показників досліджуваних явищ), економіко-логічні прийоми (елімінування, вертикального, горизонтального, коефіцієнтного аналізу), які забезпечили розв'язання поставлених завдань з обраного напрямку дослідження.

Результати.

Необхідною умовою започаткування та успішного функціонування будь-якого бізнесу є наявність певного обсягу грошових засобів. Підчас виробничої діяльності капітал постійно здійснює кругообіг: грошова форма – виробнича – товарна – грошова, а отже грошові кошти постійно витрачаються і надходять, що називають грошовим потоком. Від того, наскільки узгоджені між собою за обсягом і часом види грошових потоків значною мірою залежить фінансова стійкість та поступальний характер економічного розвитку підприємства [7].

За роллю у господарському процесі грошовий потік чи не важливіший за прибуток. На підтвердження цього факту за даними Американської адміністрації малого бізнесу наведемо такі аргументи:

1. Нестача фінансових ресурсів є причиною № 2, через яку малий бізнес зазнає краху, оскільки з 2008 року 43% підприємств малого бізнесу потребують фінансових ресурсів, проте не можуть одержати їх від банків.

2. 68,9 % власників бізнесу побоюються втратити його через можливий брак доступу до

грошових коштів.

3. 58,2 % підприємців ідентифікують затримку у платежах покупців як найбільший виклик в управлінні грошовими потоками бізнесу.

4. 37,5 % керівники вищої ланки вважають грошовий потік найскладнішим аспектом діяльності підприємства [1].

Для більшості вітчизняних підприємств проблема дефіциту грошових коштів є не менш актуальною. Це зумовлено як внутрішніми (втрата споживачів, недоліки щодо якості та асортименту продукції, слабе фінансове планування, неналежна структура фінансових служб, недосконалість управлінського обліку, і як наслідок, - втрата контролю над витратами, низька кваліфікація кадрів тощо), так і зовнішніми (затримки платежів, негрошові форми розрахунків, загострення конкуренції, удорожчання енергоносіїв, втрати від експорту через нестабільний обмінний курс, тиск податкового законодавства, висока вартість позикових коштів, інфляційний вплив та ін.), причинами [8].

Потреба в створенні ефективної системи управління грошовими потоками підприємства є незаперечною. Менеджмент підприємства повинен уберегти гроші від інфляції, забезпечити нормальну поточну діяльність, підтримати репутацію підприємства як надійного фінансового партнера. Від його якості та ефективності залежить не тільки стійкість підприємства на конкретний період часу, а й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу.

Аналіз руху грошових коштів є необхідною умовою ефективного управління грошовими потоками, які забезпечують фінансово-господарську діяльність підприємства. Адже незбалансованість у часі надходжень і виплат грошових засобів може загрожувати нормальному протіканню бізнес-процесів і спричинити неплатоспроможність навіть для тих підприємств, які успішно здійснюють діяльність і генерують достатню суму прибутку [3].

Результати аналізу Звіту про рух грошових коштів підприємства мають неоціненне значення для як для зовнішніх користувачів (власники, інвестори, кредитори, партнери), але й для самого керівництва, оскільки є свідченням рівня ефективності господарювання, підтвердженням або спростуванням доцільності обраних підприємством стратегії і тактики фінансового управління.

На користь важливості такого аналізу свідчить сам факт введення Звіту про рух грошових коштів як самостійної форми до обов'язкового переліку комплексу фінансової звітності підприємства. Однак, на нашу думку, значення аналізу важливої інформації, наведеної у цій формі, є недооціненим, про що свідчить недостатність розроблення проблеми та висвітлення її у фаховій та навчальній літературі. На думку ряду авторів, аналіз грошових потоків не має самостійного значення, а лише «суттєво доповнює методику оцінки ліквідності та платоспроможності і дає можливість більш об'єктивно оцінити фінансове благополуччя підприємства».

У міжнародній практиці фінансового менеджменту вважається, що ця звітність є першоосною для відповіді на питання: «Як підприємство заробляє кошти і куди витрачає?» [2].

Метою аналізу грошових потоків підприємства є оцінка здатності підприємства генерувати грошові кошти в розмірі і в строки, необхідні для здійснення планових витрат, сприяння ефективному управлінню грошовими потоками підприємства, що дозволить:

- 1) забезпечити фінансову незалежність підприємства;
- 2) підвищити ефективність операційної та інших видів діяльності;
- 3) забезпечити прискорення оборотності капіталу;
- 4) оптимізувати потребу в залученому капіталі;
- 5) знизити ризик неплатоспроможності.

Аналіз грошових потоків проводиться за підприємством у цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності [5].

Основні завдання аналізу грошових потоків:

- оцінка стану грошових коштів та грошового потоку за показниками їх обсягів, структури та динаміки загалом і у розрізі видів діяльності підприємства;
- з'ясування структури джерел надходжень грошових коштів;

- вивчення структури напрямів витрачання грошових коштів;
- дослідження взаємозв'язку динаміки показників діяльності та грошових коштів;
- виявлення рівня достатності грошових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства;
- вивчення факторів, що зумовили вплив на зміну залишків і обсяги руху грошових коштів;
- визначення ефективності їх використання загалом і за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- прогнозування надходження і витрачання грошових коштів за обсягом і в часі для забезпечення поточної і перспективної здатності підприємства виконувати свої обов'язки щодо розрахунків з контрагентами, виплати дивідендів та інших платежів;
- виявлення потреби в додатковому залученні грошових коштів;
- з'ясування причин відмінностей між чистими доходами підприємства та пов'язаними з ними надходженнями і платежами тощо.

Таким чином, грошові потоки підприємства є багатокomпонентним об'єктом аналізу.

Основними джерелами даних для аналізу є "Звіт про рух грошових коштів", "Баланс (Звіт про фінансовий стан)", "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)" [9]. Оскільки більшість вітчизняних підприємств складає фінансову звітність за міжнародними стандартами із застосуванням прямого методу подання інформації про рух грошових коштів за всіма видами діяльності, то це і зумовило особливості побудови запропонованої методики аналізу.

Розпочати аналіз грошових потоків доцільно із загальної оцінки динаміки залишків грошових коштів та чистого руху грошових коштів за ряд періодів, що дає змогу оцінити тенденції та закономірності як їх зміни, так і рівня абсолютної ліквідності підприємства. Для цього скористаємося таблицею наступної форми (Табл. 1.)

Як показують дані Таблиці 1, залишок грошових коштів на кінець 2015 р. у порівнянні з 2014 р. зріс на 2 111 тис. грн., або на 549,74 %. Така динаміка свідчить, що у 2015 році підприємство підвищило рівень своєї абсолютної платоспроможності. На кінець 2016 року у порівнянні з 2015 роком залишок грошових коштів дещо знизився, а саме на 1 386 тис. грн., або на 55,55%.

Таблиця 1.

Динаміка залишків грошових коштів та чистого грошового потоку підприємства за 2014 – 2016 рр.

(тис. грн.)

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Абсолютна динаміка		Відносна динаміка	
				2015-2014	2016-2015	2015-2014	2016-2015
Залишок грошових коштів на кінець року	384	2 495	1 109	2 111	- 1386	549,74	-55,55
Чистий рух за звітний період	- 160	2 123	-2 195	2 283	- 4318	- 1426,87	- 203,39

Що стосується динаміки чистого руху коштів за аналізовані періоди (рис. 1.), то відсутня чітко виражена тенденція. Так, підприємство у 2014 році отримало у результаті господарської діяльності (всіх видів) від'ємне значення чистого руху грошових коштів. У 2015 році чистий грошових коштів позитивний – 2 123 тис. грн., а вже у 2016 році знову від'ємне значення чистого руху грошових коштів 2 195 тис. грн., що навіть перевищило минулорічне позитивне значення чистого руху коштів.

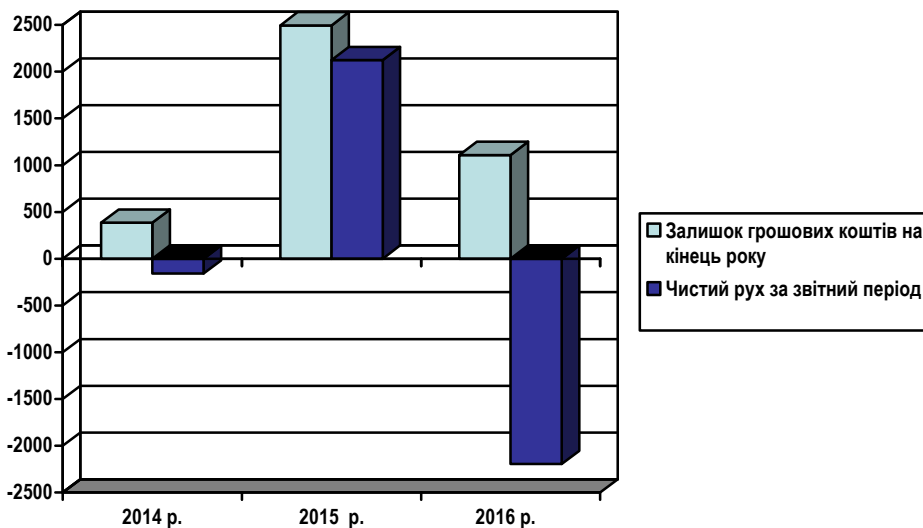

Рис. 1. Залишки грошових коштів та чистий грошовий потік підприємства, (тис. грн.)

У процесі аналітичного дослідження доцільно зіставити темпи росту активів, обсягу реалізації продукції та фінансових результатів підприємства з темпами росту позитивного грошового потоку (табл. 2., рис. 2). Перевищення темпів приросту останнього є ознакою підвищення рентабельності грошового потоку.

Таблиця 2.

Динаміка основних показників підприємства

(тис. грн.)

Показники	2015 p.	2016 p.	Темп росту
Додатний грошовий потік	70 749	115 200	162,83
Середньорічна вартість активів підприємства	51 916	54 805	105,57
Дохід (виручка) від реалізації продукції	45 484	73 145	160,81
Валовий прибуток	17 019	23 726	139,41
Прибуток від операційної діяльності	75	2 139	2 852,00
Фінансовий результат до оподаткування	86	2 573	2 991,86
Чистий прибуток	86	2 271	2 640,69

Оцінка динаміки показників, наведених у таблиці 2. та на рис. 2., дозволяє стверджувати, що темпи зростання додатного грошового потоку підприємства (162,83 %) є вищими від темпів зростання активів (105,57 %), темпів росту доходу від реалізації продукції (160,81 %) і темпів зміни валового прибутку (139,41 %).

Прибуток від операційної діяльності і чистий фінансовий результат зростали у 2016 p. у порівнянні з 2015 p. вищими темпами, ніж додатний грошовий потік. Таким чином, рентабельність грошового потоку протягом аналізованого періоду зростає.

Для аналізу грошового потоку за даними річного звіту підприємства можна використати аналітичну таблицю 3. Як видно із наведених у таблиці даних, грошові кошти підприємства на кінець 2016 року зменшилися в порівнянні із сумою на початок року на 1 386 тис. грн., або на 55,55 %, тоді як за попередній рік внаслідок фінансово-господарської діяльності залишок грошових коштів навпаки зріс на 2 111 тис. грн, або у 6,5 рази.

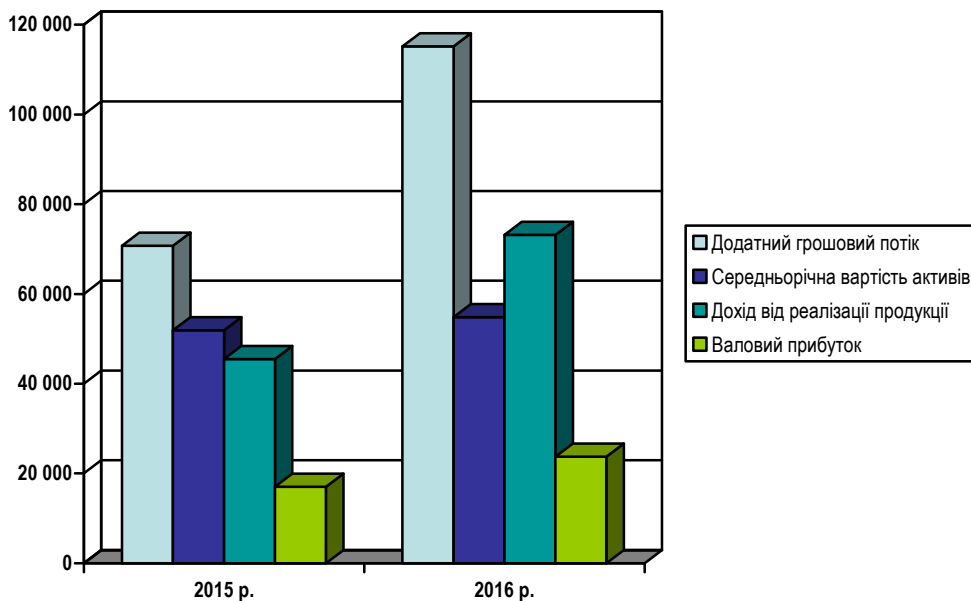

Рис. 2. Основні показники підприємства, (тис. грн.)

Результатом чистого руху коштів за 2016 р. є витрачання грошових коштів у сумі 2 195 тис. грн, у той час, коли у 2015 р. мало місце надходження 2 123 тис. грн. Таким чином абсолютна зміна цього показника свідчить про його зниження на 4 318 тис. грн., тобто у 1,03 рази (- 2 195 : 2 123).

Таблиця 3

Грошові кошти підприємства за 2015 -2016 рр.

(тис. грн)

Показники	2015 р.		2016 р.		Відхилення	
	надходження “+”	видаток “- ”	надходження “+”	видаток “- ”	у сумі	у %
1.Залишок грошових коштів на початок року (р. 3405)	384	X	2 495	X	2 111	549,74
2.Чистий рух коштів від операційної діяльності (р.3195)	2 966		23 735		20 769	700,24
3.Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (р.3295)	92			23 708	-23800	25 869,57
4. Чистий рух коштів від фінансової діяльності (р.3395)		935		2 222	- 1287	137,65
5. Чистий рух коштів за звітний період (± 2 ± 3 ± 4) (р.3400)	2 123			2 195	- 4318	- 203,39
6.Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів (р.3410)		12	809		821	- 6841,67
7.Залишок грошових коштів на кінець року (1± 5 ± 6) (р.3415)	2 495	X	1 109	X	-1 386	-55,55

І хоча чистий позитивний рух грошових коштів від операційної діяльності у звітному році в порівнянні з попереднім зріс на 20 769 тис. грн., або у 8 разів, мало місце суттєве збільшення відтоку, пов'язаного з інвестиційною діяльністю на 23 800 тис. грн., що у 258 разів перевершувало надходження у попередньому році, а за фінансовою діяльністю витрачання звітного року перевищило минулорічне на 1 287 тис. грн., або на 137,65 %. Така динаміка грошових потоків свідчить про недостатність надходжень від інвестиційної та фінансової діяльності, тобто розвиток цих видів діяльності поки що повністю забезпечується за рахунок основної (операційної) діяльності.

Недостатність надходжень грошових засобів для покриття потреб підприємства зумовлює їх дефіцит. У процесі аналізу розробляються заходи щодо збалансування обсягів, синхронізації позитивного і негативного грошових потоків підприємства у часі та зростання чистого грошового потоку [11].

На діяльності підприємства негативним чином позначається як надлишковий, так і дефіцитний характер чистого грошового потоку.

Дефіцитний грошовий потік призводить до зниження абсолютної платоспроможності підприємства, несвоєчасного погашення ним кредиторської заборгованості перед постачальниками за отримані матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги, бюджетом тощо за всіма видами, спричиняє затримки у виплаті заробітної плати, а відтак - до зниження продуктивності праці, сплати штрафних санкцій за недотримання термінів оплати і т.п.

Надлишкове зростання грошових засобів загрожує їх знеціненню через вплив інфляційних процесів, свідчить про недостатній рівень гнучкості інвестиційно-фінансового менеджменту підприємства [12].

Здійснимо оцінку динаміки і структури грошового потоку підприємства за даними його фінансової звітності (табл. 4.).

Як свідчать дані Таблиці 4, обсяг додатного грошового потоку підприємства у 2016 році порівняно з 2015 роком зріс на 44 451 тис. грн., або на 62,83 % і становить 115 200 тис. грн.

Таблиця 4

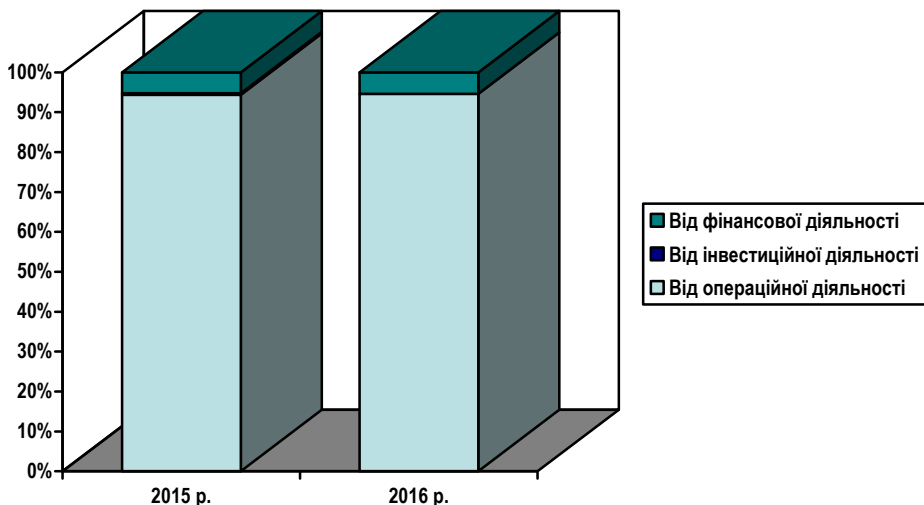
Динаміка і структура грошового потоку підприємства

(тис. грн.)

Показники	2015 р.		2016 р.		Динаміка		
	сума	частка, %	сума	частка, %	абсолютна	відносна, %	частки, %
Всього додатного грошового потоку, в т. ч.:	70 749	100,00	115 200	100,00	44 451	62,83	-
Від операційної діяльності	66 781	94,40	108 988	94,61	42 207	63,21	0,21
Від інвестиційної діяльності	241	0,34	-	-	-241	-	-0,34
Від фінансової діяльності	3 727	5,26	6 212	5,39	2 485	66,68	0,13
Всього від'ємного грошового потоку, в т. ч.:	68 626	100,00	117 395	100,00	48 769	71,06	-
Від операційної діяльності	63 815	92,99	85 253	72,62	21 438	33,59	-20,37
Від інвестиційної діяльності	149	0,22	23 708	20,20	23 559	15 811	19,98
Від фінансової діяльності	4 662	6,79	8 434	7,18	3 772	80,91	0,39

Структуру додатного грошового потоку підприємства проілюструємо рис. 3.

Найбільшу питому вагу в складі додатного грошового потоку підприємства в цілому займають надходження від операційної діяльності, частка яких в 2016 році склала 94,61 %, або на 0,21 % більше від рівня попереднього року, що свідчить про пріоритетність цього виду грошового потоку на підприємстві. Надходження від операційної діяльності зросли на 42 207 тис. грн., або на 63,21%.

Рис. 3. Структура додатного грошового потоку підприємства, %

У 2016 році зовсім не спостерігалось надходжень від інвестиційної діяльності, у той час як у 2015 році мали місце такі надходження у сумі 241 тис. грн., а їх частка в додатному грошовому потоці складала лише 0,34 %.

На відміну від операційного грошового потоку грошовий потік від інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання не розглядається як основне джерело формування його потреби у коштах, оскільки має переважно обслуговуючий характер відносно передбаченої статутними документами основної діяльності. Абсолютна величина інвестиційного грошового потоку здебільшого має від'ємне значення, оскільки доходи від інвестиційної діяльності, як правило, не перекривають потреби підприємства в інвестиційному капіталі, насамперед, потреби на фінансування реальних інвестицій [8]. Таку ситуацію ми спостерігаємо на аналізованому підприємстві.

Надходження від фінансової діяльності за аналізований період зросли на 2 485 тис. грн., або на 66,68 % ; їх частка в додатному грошовому потоці зросла на 0,13 %.

Впродовж 2016 року витрачання коштів переважало над їх надходженням. Так від'ємний грошовий потік у цьому періоді збільшився на 48 769 тис. грн., або на 71,06 % і становить 117 395 тис. грн. Темпи приросту від'ємного грошового потоку на аналізованому підприємстві перевищують темпи приросту додатного, що може викликати занепокоєння.

У структурі витрачання коштів (Рис. 4.) провідна роль належить обслуговуванню операційної діяльності, витрачання на потреби якої зросло на 21 438 тис. грн., або на 33,59 %. Однак, частка цього напрямку витрачання грошових коштів у його загальному обсязі знизилася на 20,37%.

Значно зросло у 2016 році витрачання грошових коштів підприємства на інвестиційні потреби. Сума від'ємного грошового потоку у порівнянні з попереднім роком при цьому збільшилася на 23 559 тис. грн., або у 159 разів, а його частка у структурі від'ємного грошового потоку зросла до 20,20 %. Це свідчить про поживлення інвестиційної активності підприємства.

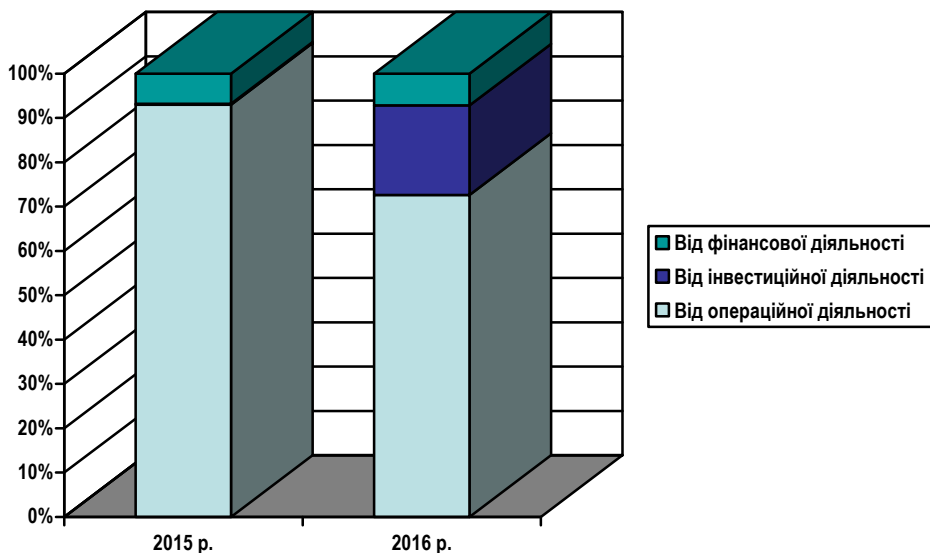

Рис. 4. Структура витратного грошового потоку підприємства, (%).

Витрачання коштів на фінансові потреби підприємства також зросло на 3 772 тис. грн., або на 80,91 %, а його частка у загальній структурі витрачання збільшилася на 0,39 %.

Найбільшу частку у від'ємному грошовому потоці підприємства займає витрачання, пов'язане з операційною діяльністю (близько 70%), а найменшу – з фінансовою (близько 7%).

Важливою кількісною характеристикою діяльності підприємства є результат оцінювання обсягу грошового потоку, що генерується в рамках операційної діяльності, – операційний грошовий потік. Абсолютна величина операційного грошового потоку є важливим показником для розрахунку як чистого грошового потоку суб'єкта господарювання, так і більшості фінансових показників та коефіцієнтів, що використовуються в управлінні грошовими потоками. Здійснимо детальний аналіз надходжень і витрачання підприємства, пов'язаних з операційною діяльністю у таблиці 5.

Як свідчать результати розрахунків, мають місце деякі зрушення у грошових надходженнях від операційної діяльності. Як і у попередньому році, так і звітному періоді визначальну частку у грошових надходженнях від операційної діяльності становлять саме надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Обсяг грошового потоку від цього виду надходжень за абсолютною сумою зріс на 27 574 тис. грн., або на 50,25%, що свідчить про достатньо високу якість додатного грошового потоку від операційної діяльності. Однак, його частка у сукупних надходженнях знизилася на 6,52 %.

Водночас, спостерігаємо суттєву динаміку за позицією «Інші надходження», які у сумі зросли на 14 360 тис. грн., або на 150,65 %, а їх частка у структурі надходжень також збільшилася на 7,65%.

Також у порівнянні з 2015 р. має місце зростання відсотків за коштами на рахунках у банківських установах на 495 тис. грн., або майже у 63 рази, а їх частка збільшилася у додатному потоці 0,45 %.

У той же час зменшилися надходження від операційної оренди активів. Так, якщо у 2015 році обсяг таких надходжень сягав 1 997 тис. грн. і у структурі надходжень вони становили майже 3 %, то у 2015 році підприємство одержало від оренди майна лише 1 689 тис. грн., а тому частка їх у

обсязі додатного операційного грошового потоку знизилася до 1,55%.

Здійснимо оцінку динаміки обсягу і структури витрачання грошових коштів на потреби операційної діяльності у таблиці 6.

Таблиця 5

**Динаміка і структура додатного грошового потоку
підприємства від операційної діяльності**

(тис. грн.)

Показники	2015 р.		2016 р.		Динаміка		
	сума	частка, %	сума	частка, %	абсолютна	відносна, %	частки, %
Надходження від:							
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	54 871	82,17	82 445	75,65	27 574	50,25	- 6,52
Повернення податків і зборів	3	0,00	5	0,01	2	66,67	0,01
Цільового фінансування	10	0,02	152	0,14	142	1420,00	0,12
Повернення авансів	360	0,54	302	0,28	-58	- 16,11	- 0,26
Відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	8	0,01	503	0,46	495	6 187,5	0,45
Від операційної оренди	1 997	2,99	1 689	1,55	- 308	- 15,42	- 1,44
Інші надходження	9 532	14,27	23 892	21,92	14 360	150,65	7,65
Разом надходжень	66 781	100,00	108 988	100,00	42 207	63,20	-

Таблиця 6

**Динаміка і структура витратного грошового потоку
підприємства від операційної діяльності**

(тис. грн.)

Показники	2015 р.		2016 р.		Динаміка		
	сума	частка, %	сума	частка, %	абсолютна	відносна, %	частки, %
Витрачання на:							
Оплату товарів (робіт, послуг)	30 358	47,57	47 458	55,67	17 100	56,32	8,1
Оплату праці	10 608	16,62	19 845	23,28	9 237	87,08	6,66
Відрахування на соціальні заходи	6 126	9,60	6 780	7,95	654	10,68	-1,65
Оплату зобов'язань з податку на прибуток	-	-	500	0,59	500	-	0,59
Оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3 017	4,73	2 812	3,30	- 205	- 6,79	- 1,43
Оплату зобов'язань з інших податків і зборів	2 391	3,75	4 624	5,42	2 233	93,39	1,67
Оплату повернення авансів	-	-	18	0,02	18	-	0,02
Інші витрачання	11 315	17,73	3 216	3,77	- 8 099	- 71,58	- 13,96
Разом витрачання	63 815	100,00	85 253	100,00	21 438	33,59	-

За даними таблиці можна стверджувати, що аналізоване підприємство збільшило обсяг витрачання грошових коштів на здійснення операційної діяльності у 2016 році на 21438 тис. грн., або на 33,59% у порівнянні з 2015 роком, що може свідчити про зростання масштабів цієї діяльності. За всіма позиціями витрачання спостерігаємо зростаючу динаміку, за виключенням таких позицій як «Оплата зобов'язань з податку на додану вартість» та «Інших витрачання».

Найвищих темпів росту досягли витрачання на «Оплату праці» (187,08 %) та на «Оплату зобов'язань з інших податків і зборів» (193,39 %).

Що стосується структури, то у витратному операційному потоці грошових коштів як у попередньому році, так і у звітному, переважають виплати на оплату товарів, робіт і послуг, які зросли за період на 17 100 тис. грн., або на 56,23 % і становлять понад 55 % від сукупного витратного грошового потоку від операційної діяльності. Констатуємо ріст витрачання грошових коштів на «Оплату праці» у сумі на 9 237 тис. грн., або на 87,08 %, а їх частки – на 6,66 %. Протилежну тенденцію демонструє позиція «Інше витрачання», яка скоротилася у 2016 році на 8 099 тис. грн., або на 71,58 %, її роль у витрачанні операційної діяльності знизилася з 17,73 % до 3,77 %. Таким чином, можна припустити, що підприємство контролює і обмежує необґрунтоване витрачання грошових коштів на «ненагальні» потреби.

Далі доцільно оцінити структуру та динаміку грошового потоку від інвестиційної діяльності [10]. Скористаємося даними звіту грошових коштів в частині р. II, які занесемо в аналітичну таблицю 7.

Таблиця 7

Динаміка і структура грошового потоку підприємства від інвестиційної діяльності

(тис. грн.)

Показники	2015 р.		2016 р.		Динаміка		
	сума	частка, %	сума	частка, %	абсолютна	відносна, %	частки, %
Надходження від:							
Реалізації необоротних активів	241	100,00	-	-	- 241	-100,00	-100,00
Всього надходжень	241	100,00	-	-	- 241	-100,00	-100,00
Витрачання на :							
Придбання необоротних активів	149	100,00	1 827	7,71	1 678	1 126,17	-92,29
Інші платежі	-	-	21 881	92,29	21 881	-	92,29
Всього витрачання	149	100,00	23 708	100,00	23 559	15 811,41	-
Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	92	X	- 23 708	X	- 23 800	- 25 869,57	-

Наведені в таблиці дані дають підстави стверджувати, що у 2016 році підприємство не отримувало надходжень грошових коштів від інвестиційної діяльності, тоді як в 2015 році додатний обсяг грошових надходжень має місце в сумі 241 тис. грн., який виключно сформований реалізацією необоротних активів.

Що стосується витратного грошового потоку, то він зріс у порівнянні з 2015 роком на 23 559 тис. грн., або у 159 разів. При цьому 92,9 % цього приросту пов'язано із збільшенням витрачання за позицією «Інші платежі». На превеликий жаль таку інформацію складно однозначно прокоментувати, оскільки ні у самій звітності, ні у примітках до неї не розкрито сутності та змісту такого витрачання коштів. Можна припустити, що таке витрачання грошових коштів виправдане і обернеться для підприємства одержанням певних економічних вигід у майбутньому. Відтак, чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності підприємства у 2016 р. є від'ємним, що свідчить про переважання обігу витрачання грошових коштів над їх надходженням.

Наступним кроком аналізу є оцінка обсягу, динаміки і структури грошового потоку від фінансової діяльності підприємства (табл. 8).

Фінансова діяльність підприємства у 2016 р., як і у 2015 р. характеризується від'ємним чистим грошовим потоком, оскільки витрачання грошових коштів за цим видом діяльності перевищувало їх надходження. За аналізований період від'ємний чистий грошовий потік зріс на 1 287 тис. грн., або на 137,65 % і сягнув 2 222 тис. грн. Така картина пояснюється тим, що надходження грошових коштів від фінансової діяльності як у попередньому році, так і у звітному пов'язане з одержанням позик, які збільшилися на 2 485 тис. грн., або на 66,85 %.

Таблиця 8

Динаміка і структура грошового потоку підприємства від фінансової діяльності

(тис. грн.)

Показники	2015 р.		2016 р.		Динаміка		
	сума	частка, %	сума	частка, %	абсолютна	відносна, %	частки, %
Надходження від:							
Власного капіталу	-	-	-	-	-	-	-
Отримання позик	3 727	100,00	6 212	100,00	2 485	66,68	-
Всього надходжень	3 727	100,00	6 212	100,00	2 485	66,68	-
Витрачання на :							
Викуп власних акцій	-	-	-	-	-	-	-
Погашення позик	4 330	92,88	8 057	95,53	3 727	86,07	2,65
Сплата дивідендів	-	-	43	0,51	43	-	0,51
Витрачання на сплату відсотків							
	332	7,12	334	3,96	2	0,60	- 3,16
Всього витрачання	4 662	100,00	8 434	100,00	3 772	80,91	-
Чистий грошовий потік від фінансової діяльності	- 935	X	- 2222	X	- 1 287	137,65	-

З одного боку виявлена динаміка означає довіру кредитних установ до підприємства і збільшення маневреності фінансових ресурсів підприємства для вирішення поставлених цілей, а з іншого свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, ослаблення його фінансової незалежності, водночас потребує здатності до повернення і обслуговування боргових зобов'язань підприємства. Такий зв'язок між надходженням і витрачанням грошових коштів, пов'язаних із фінансовою діяльністю демонструє вищенаведена таблиця, у якій видно як витрачання грошових коштів на фінансові потреби підприємства за аналізований період зростає у частині платежів щодо погашення позик на суму 3 727 тис. грн., або на 86,07 %, та сплату відсотків за користування позиками на 2 тис. грн., або 0,6 %.

Дивідендні виплати мали місце тільки у 2016 р. і становили 43 тис. грн., 0,51 % від сукупного витрачання грошових коштів, пов'язаного з фінансовою діяльністю підприємства.

Слід очікувати, що позитивна динаміка дивідендних виплат відповідним позначиться на інвестиційних настроях акціонерів і потенційних інвесторів.

Наступним логічним кроком аналітичного дослідження є здійснення факторного аналізу грошового потоку та розрахунок відносних показників його ефективності, що буде висвітлено нами у наступних питаннях.

Як відомо із методики складання звіту про рух грошових коштів та взаємозв'язку його показників, залишок грошових коштів на кінець періоду (З к. п.) визначається як: залишок грошових коштів на початок періоду (З п. п.) $\pm$ чистий рух коштів за звітний період (Ч р. г. к.) $\pm$ вплив зміни валютних курсів (В з. в. к.).

$$З \text{ к. п.} = З \text{ п. п.} \pm Ч \text{ р. г. к.} \pm В \text{ з. в. к.} \quad (1)$$

Згідно з дедуктивним підходом при аналізі за матеріалами Звіту про рух грошових коштів зміна залишків грошових коштів підприємства за звітний період у найбільш загальному вигляді залежить від:

- чистого руху коштів за звітний період;
- зміни валютних курсів.

$$\Delta З (З \text{ к. п.} - З \text{ п. п.}) = \pm Ч \text{ р. г. к.} \pm В \text{ з. в. к.} \quad (2)$$

На чистий рух коштів підприємства за звітний період впливають відповідно чистий рух коштів від операційної діяльності (Ч р. к. ОД), чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (Ч р. к. ІД) та чистий рух коштів від фінансової діяльності (Ч р. к. ФД).

$$\text{Ч р. з. к.} = \pm \text{Ч р. к. ОД.} \pm \text{Ч р. к. ІД} \pm \text{Ч р. к. ФД} \quad (3)$$

Факторами формування показника чистого руху коштів від кожного окремого із трьох видів діяльності є елементи надходження грошових коштів та їх витрачання за кожним видом діяльності зокрема.

Беручи до уваги формулу (3), а саме складові елементи чистого руху коштів за звітний період в розрізі видів діяльності, моделі (1) і (2) можуть набувати розширеного вигляду, тобто включати більшу кількість факторів, а саме більш детально прослідкувати причино-наслідкові зв'язки і більш повно виявити вплив чинників як на величину залишку грошових коштів на кінець періоду, так і на його зміну за аналізований період.

Такі моделі є детермінованими моделями адитивного типу, для факторного аналізу яких доцільно застосувати балансовий прийом (прийом відхилень).

Покажемо методику факторного аналізу зміни залишку грошових коштів, за факторною моделлю (2) для підприємства на підставі інформації відображеної в таблиці 9.

Як впливає з результатів проведених розрахунків, грошові кошти підприємства на кінець 2016 року скоротилися в порівнянні із сумою на початок року на 1 386 тис. грн., або на 55,55 1%, тоді як за 2015 рік внаслідок фінансово-господарської діяльності залишок грошових коштів зріс на 2 111 тис. грн., або у 6,5 разу.

Загалом динаміка зміни залишку грошових коштів підприємства за аналізований період від'ємна і становить 3 497 тис. грн., або 165, 67 %.

Таблиця 9

Вихідні дані для факторного аналізу руху грошових коштів підприємства

(тис. грн.)

Назва показників	2015 р.		2016 р.		Динаміка	
	надходження «+»	видаток «-»	надходження «+»	видаток «-»	абсолютна	відносна, %
Залишок грошових коштів на початок року	384	X	2 495	X	2 111	549,74
Чистий рух коштів від операційної діяльності	2 966		23 735		20 769	700,24
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	92			23 708	-23 800	-25869,57
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		935		2 222	-1 287	137,65
Чистий рух коштів за звітний період	2 123			2 195	-4 318	203,39
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів		12	809		821	-6841,67
Залишок грошових коштів на кінець року	2 495	X	1 109	X	-1 386	-55,55
Зміна залишку грошових коштів за період		2 111		-1 386	-3 497	-165,67

Якщо факторна модель зміни залишку грошових коштів має вигляд:

$$\Delta Z (\text{З к. п.} - \text{З п. п.}) = \pm \text{Ч р. з. к.} \pm \text{В з. в. к.}, \text{ тоді:}$$

$$\text{У (2016) році} \quad 1\,109 - 2\,495 = -2\,195 + 809 \quad \text{або} \quad -1\,386 = -2\,195 + 809$$

$$\text{У (2015) році} \quad 2\,495 - 384 = 2\,123 - 12 \quad \text{або} \quad 2\,111 = 2\,123 - 12$$

$$\text{Динаміка за період} \quad -1\,386 - 2\,111 = -4\,318 + 821 \quad \text{або} \quad -3\,497 = -4\,318 + 821$$

Визначальним чином на цю зміну вплинуло зниження чистого руху коштів на 4 318 тис. грн.

або у 2 рази, оскільки у звітному році підприємство здійснило витратний грошовий потік у сумі 2 1965 тис. грн., тоді як у попередньому - позитивний чистий грошовий потік в обсязі 2 123 тис. грн.

Наслідок зміни валютних курсів на залишок грошових коштів був позитивним – величина впливу 821 тис. грн., що у 68 разів перевищує його минулорічний негативний вплив.

У 2016 р. частка впливу на зміну залишку грошових коштів чистого руху за звітний період становить 158,37 % (- 2195/- 1386*100%), а зміни валютних курсів - 58,37 % (809 /- 1386*100 %), тоді як у минулому відповідно 100,57 % (2123 / 2 111 *100 %) та – 0,57 % (- 12 : 2111*100%).

Для наочного представлення впливу факторів 2-го порядку на зміну грошових коштів застосуємо модель (3) взаємозв'язку факторів, що його визначають, а саме грошових потоків від окремих видів діяльності:

$$Ч р.г.к. = + Ч р.к.ОД. + Ч р.к.ІД + Ч р.к.ФД$$

тоді:

$$У (2016) році: - 2 195 = 23 735 + (- 23 708) + (- 2 222)$$

$$У (2015) році: 2 123 = 2 966 + 92 + (-935)$$

$$\text{Динаміка:} \quad - 2 195 - 2123 = 20 769 - 23 800 - 1 287, \text{ або} \\ - 4 318 = 20 769 - 23 800 - 1 287$$

Зокрема, надходження грошових коштів від операційної діяльності зросли на 20 769 тис. грн., або у 8 разів. Витрачання грошових коштів на інвестиційні потреби підприємства у порівнянні з минулорічним їх надходженням зросло на 23800 тис. грн., або у 258 разів. За результатами фінансової діяльності витрачання збільшилося на 1 287 тис. грн. , або 137, 65 %.

Така динаміка грошових потоків у цілому позитивно характеризує діяльність підприємства, так як основним джерелом їх зростання є операційна діяльність, яка є основою функціонування підприємства, адже однією із ключових характеристик ефективно функціонуючого підприємства саме є наявність протягом тривалого періоду позитивного операційного грошового потоку із відносно стабільною його абсолютною величиною.

Коефіцієнтний аналіз є невід'ємною частиною аналізу грошових потоків. Використання відносних показників грошового потоку дає уявлення про якісну картину, а саме характеризує ефективність використання грошових коштів підприємства. Перевагою коефіцієнтного аналізу є можливість вивчення динаміки різних коефіцієнтів, що дозволяє встановити позитивні та негативні тенденції для оцінки якості управління грошовими потоками підприємства, а також розробити необхідні заходи для внесення відповідних коригувань щодо оптимізації управлінських рішень у сфері фінансового управління.

У ході аналізу можуть бути використані коефіцієнти, які розраховуються за даними фінансової звітності підприємства:

1. Коефіцієнти ефективності грошових потоків, які є співвідношенням числових значень чистого грошового потоку операційної діяльності до сукупних активів підприємства, витратного грошового потоку, суми боргових зобов'язань, капітальних інвестицій тощо демонструють ступінь покриття чистим грошовим потоком, продукованим операційною діяльністю, основних операційних і не операційних потреб підприємства.

2. Коефіцієнти рентабельності грошових потоків, які розраховуються як частка від ділення суми чистого (або інших показників прибутку) до суми грошового потоку, свідчать про зв'язок між чистим, додатним, витратним грошовими потоками, які цей прибуток забезпечують.

3. Коефіцієнти генерування грошових потоків позують величину співвідношення між сукупним додатним грошовим потоком і задіяних для його генерування ресурсів: сукупного, акціонерного, боргового капіталу, доходу від реалізації продукції.

4. Коефіцієнти ліквідності грошових потоків є співвідношеннями додатного і витратного грошового потоку по підприємству в цілому і в розрізі окремих видів діяльності.

У таблиці 10 наведено вихідні дані, необхідні для розрахунку коефіцієнтів грошового потоку підприємства та здійснено їх розрахунок.

Таблиця 10

Вхідні дані і коефіцієнти грошового потоку підприємства

№	Показники	2015	2016
Вихідні дані для розрахунку показників			
1.	Сукупний додатний грошовий потік	70 749	115 200
2.	Сукупний витратний грошовий потік	68 626	117 395
3.	Сукупний чистий грошовий потік (п.1 - п.2)	2 123	-2 195
4.	Додатний грошовий потік від операційної діяльності	66 781	108 988
5.	Витратний грошовий потік в результаті операційної діяльності	63 815	85 253
6.	Чистий грошовий потік від операційної діяльності (п.4 - п.5)	2 966	23 735
7.	Додатний грошовий потік від інвестиційної діяльності	241	-
8.	Витратний грошовий потік від інвестиційної діяльності	149	23 708
9.	Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності (п.7 - п.8)	92	-23708
10.	Додатний грошовий потік від фінансової діяльності	3 727	6 212
11.	Витратний грошовий потік від фінансової діяльності	4 662	8 434
12.	Чистий грошовий потік від фінансової діяльності (п.10 - п.11)	- 935	- 2 222
13.	Середньорічна вартість активів підприємства	51 916	54 805
14.	Дохід (виручка) від реалізації продукції	45 484	73 145
15.	Середньорічна вартість власного капіталу підприємства	39 144	40 280
16.	Капітальні інвестиції підприємства	-	1 005
17.	Середній залишок грошових коштів	1 440	1 802
18.	Чистий прибуток (збиток)	86	2 271
19.	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	75	2 139
20.	Середня величина поточних зобов'язань за рік	12 772	13 315
21.	Середня величина довгострокових зобов'язань за рік	-	1 210
22.	Сплачені відсотки за довгостроковими та поточними зобов'язаннями	332	334
Коефіцієнти ефективності грошових потоків			
23.	Коефіцієнт руху грошових коштів в результаті операційної діяльності (п.6 / п.13)	0,057	0,433
24.	Коефіцієнт грошового покриття виплат за відсотками (п.6 / п.22)	8,934	71,063
25.	Коефіцієнт ефективності грошових потоків від операційної діяльності (п.6 / п.5)	0,046	0,278
26.	Коефіцієнт ефективності сукупного потоку грошових коштів (п.3 / п.2)	0,031	- 0,019
27.	Коефіцієнт покриття капітальних інвестицій (п.6 / п.16)	-	23,617
28.	Коефіцієнт відношення грошового потоку від операційної діяльності до загальної суми боргу (п.6 / (п.20 + п.21))	0,232	1,634
29.	Коефіцієнт реінвестування (п.9 / п.3)	0,043	- 10,801
Коефіцієнти рентабельності грошових потоків			
30.	Коефіцієнт рентабельності позитивного грошового потоку (п.18 / п.1)	0,001	0,020
31.	Коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку (п.18 / п.3)	0,041	- 1,035
32.	Коефіцієнт рентабельності середнього залишку грошових коштів (п.18 / п.17)	0,060	1,260
33.	Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від операційної діяльності (п.19 / п.4)	0,001	0,020
34.	Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від інвестиційної діяльності (п.18 / п.7)	0,357	-
35.	Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від фінансової діяльності (п.18 / п.10)	0,023	0,366
Коефіцієнти генерування грошових потоків			
36.	Коефіцієнт генерування грошового потоку сукупними активами (п.1 / п.13)	1,363	2,102
37.	Коефіцієнт генерування грошового потоку власним капіталом (п.1 / п.15)	1,807	2,860
38.	Коефіцієнт покриття доходу грошовим потоком (п.1 / п.14)	1,556	1,575
39.	Коефіцієнт генерування грошового потоку зобов'язаннями (п.1 / п.20 + п.21)	5,540	7,935
Коефіцієнти ліквідності грошових потоків			
40.	Коефіцієнт ліквідності сукупного грошового потоку (п.1 / п.2)	1,031	0,977
41.	Коефіцієнт ліквідності операційного грошового потоку (п.4 / п.5)	1,047	1,278
42.	Коефіцієнт ліквідності інвестиційного грошового потоку (п.7 / п.8)	1,617	-
43.	Коефіцієнт ліквідності фінансового грошового потоку (п.10 / п.11)	0,799	0,737

Вищезгадані коефіцієнти доцільно аналізувати у динаміці, тобто розглядати їх зміни в часі протягом тривалого періоду, розраховуючи абсолютні та відносні відхилення. Інтерпретація коефіцієнтів, розрахованих у таблиці, та їх динаміки визначається економічним змістом та алгоритмами розрахунку [6].

Отже, коефіцієнт руху грошових коштів в результаті операційної діяльності має позитивне значення, яке зростає. Це означає, що чистий грошовий потік від операційної діяльності, що припадає на 1 грн. сукупних активів, збільшується, тобто поліпшується їх віддача, що позитивно характеризує підприємство. Так, якщо у попередньому році на 1 грн. активів припадало 5,7 копійки чистого надходження грошових коштів, у поточному році цей показник складав уже 43,3 коп.

Позитивною динамікою відзначається коефіцієнт грошового покриття виплат за відсотками. За аналізований період він зріс майже у 8 разів. Це така динаміка зумовлена суттєвим зростанням чистого грошового потоку від операційної діяльності і порівняно незначними обсягами стороннього капіталу.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків від операційної діяльності, який розраховується як співвідношення чистого грошового потоку від операційної діяльності до витратного грошового потоку, пов'язаного із цим видом діяльності, значно зріс, що є позитивним, адже свідчить про підвищення результативності операційної діяльності.

Коефіцієнт ефективності сукупного потоку грошових коштів у 2015 р. був позитивним, однак при зіставленні з коефіцієнтом ефективності грошових потоків від операційної діяльності набуває дещо нижчого значення, що зумовлене впливом інвестиційної та фінансової діяльності. Однак у 2016 р. коефіцієнт ефективності сукупного грошового потоку має від'ємне значення, що пояснюється від'ємним значенням отриманого чистого грошового потоку підприємства.

Переважає більшість коефіцієнтів рентабельності також демонструють позитивний характер змін. Виняток складають коефіцієнти рентабельності чистого грошового потоку підприємства, оскільки у 2016 р підприємство отримало від'ємне значення чистого грошового потоку. А коефіцієнт рентабельності грошового потоку від інвестиційної діяльності у 2016 р. не може бути розрахований, оскільки підприємство не мало жодних надходжень грошових коштів від цього виду діяльності.

Коефіцієнти генерування грошових потоків вказують на рівень грошових засобів, що припадають на одну гривню реалізованої продукції, активів (авансованого капіталу) підприємства. За коефіцієнтами генерування грошового потоку власним капіталом та коефіцієнтом генерування грошового потоку зобов'язаннями можна судити про можливість виконання підприємством своїх зобов'язань перед кредиторами, акціонерами. Всі коефіцієнти цієї групи демонструють позитивну динаміку, що заслуговує на схвальну оцінку.

Для забезпечення необхідної ліквідності грошового потоку значення цього коефіцієнта повинно перевищувати одиницю. У 2015 році значення коефіцієнта ліквідності сукупного грошового потоку становило 1,031. Це означає ріст залишку грошових коштів на кінець аналізованого періоду, тобто сприятиме підвищенню абсолютної ліквідності активів підприємства. У 2016 році значення цього коефіцієнта є дещо нижчим, однак достатньо близьким до 1.

Ліквідність операційного грошового потоку зросла, що є безумовно позитивним. Коефіцієнт ліквідності інвестиційного грошового потоку у попередньому році суттєво більший за 1, а от у 2016 році рівний 0 через відсутність додатного грошового потоку від інвестиційної діяльності. А значення коефіцієнта ліквідності фінансового грошового потоку несуттєво знизилася з огляду на зміну співвідношення значень у чисельнику і знаменнику при розрахунку цього коефіцієнта (як додатний, так і витратний грошові потоки зросли, але темпи їхнього зростання є дещо відмінними).

Певний аналітичний інтерес становить розрахунок ліквідного грошового потоку або зміни в чистий кредитній позиції, що є індикатором надлишкового або дефіцитного сальдо грошових коштів підприємства, який виникає у випадку повного покриття всіх його боргових зобов'язань за позиковими коштами [7].

У таблиці 11 наочно показана методика розрахунку ліквідного грошового потоку.

Таблиця 11

Розрахунок ліквідного грошового потоку

(тис. грн.)

№	Показники	2015	2016
	На початок періоду		
1	Довгострокові кредити	-	-
2	Короткострокові кредити	2 458	3 476
3	Грошові кошти	384	2 495
	На кінець періоду		
4	Довгострокові кредити	-	-
5	Короткострокові кредити	3 476	3 600
6	Грошові кошти	2 495	1 109
	Ліквідний грошовий потік (п.6 - (п.4 + п.5)) - (п.3 - (п.1 + п.2))	1 093	- 1 510

Як свідчать розрахунки, підприємство у 2015 р. мало умовно надлишкову грошову масу (додатний ліквідний грошовий потік) у сумі 1093 тис. грн., а у 2016 р. уже скорочення грошових коштів за рік супроводжувалося зростанням зобов'язань, що спричинило до умовно дефіцитного ліквідного грошового потоку в розмірі 1 510 тис. грн.

Відмінність показника ліквідного грошового потоку від інших вимірників ліквідності (абсолютної, швидкої та поточної) полягає в тому, що останні відображають спроможність підприємства погашати свої зобов'язання перед зовнішніми кредиторами. Ліквідний грошовий потік характеризує абсолютну величину грошових коштів, які отримуються в результаті фінансово-господарської діяльності підприємства, тому він є більш «внутрішнім» показником, який виражає результативність його роботи. Поряд з цим він може використовуватися і для прийняття інвестиційних та фінансових рішень потенційними інвесторами та кредиторами даного підприємства.

Виявлена у процесі аналізу динаміка грошових потоків у цілому позитивно характеризує діяльність підприємства, адже однією із ключових характеристик ефективно функціонуючого підприємства саме є наявність протягом тривалого періоду позитивного операційного грошового потоку із відносно стабільною його абсолютною величиною, що свідчить про зростання якості грошових потоків підприємства. Підвищення продуктивності використання грошових коштів та рентабельності грошових потоків підтверджуються і результатами коефіцієнтного аналізу. За результатами проведеного аналізу можна скласти уявлення не тільки про рух грошових коштів як такий, але й про загальний рівень менеджменту на підприємстві.

Висновки і перспективи.

Запропонована методика комплексного аналізу грошових потоків на основі інформації, наведеної у фінансовій звітності, має неocenне значення при формуванні стратегії і тактики фінансового управління, а результати такого аналізу є вирішальним аргументом при обґрунтуванні власниками, інвесторами, кредиторами, партнерами та іншими зовнішніми суб'єктами аналізу інвестиційних і фінансових рішень щодо підприємства та його перспективності.

При потребі поглибленого аналізу доцільно здійснити кількісний вимір впливу факторів, які спричиняють зміну рентабельності та ефективності використання грошових коштів. Факторний аналіз (прямий і зворотній, детермінований та стохастичний) доцільно здійснювати із застосування різних прийомів моделювання факторних систем (розширення, подовження, скорочення, оптимізації тощо), а також традиційних економіко-логічних прийомів (елімінування) та економіко-математичних прийомів (інтегральне, диференціальне, логарифмічне числення) суттєво підвищить інформативність одержаних результатів.

Список використаних джерел

1. Loth, Richard. Analyze Cash Flow The Easy Way. URL : <http://www.investopedia.com/articles/stocks/07/easycashflow.asp> (дата звернення 12.03.2017 р.).
2. Why cash flow is the king? URL : <https://www.pinterest.com/pin/300756081349738667> (дата звернення 11.03.2017 р.).
3. Артюх, І. Значення та аналіз грошових коштів в умовах ринкової економіки. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2009_13/Artuh.pdf. (дата звернення 10.03.2017 р.).
4. Бруханський, Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. *Інноваційна економіка*. 2012. № 8. С. 267-270.
5. Загородна, О., Серединська В. Оперативне управління грошовими потоками підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Частина 4. С. 100-104.
6. Надточий С. І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. №7 (62). С. 8-12.
7. Спільник І. В. Аналіз руху грошових коштів у контексті нової фінансової звітності. *Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу*. 2001. Випуск 9. С.19-24.
8. Спільник І. В. Аналіз грошових потоків підприємства за даними фінансової звітності підприємства: значимість, мета, завдання. Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць всеукр. наук.-практ. конф. (30 березня 2017 р., м. Тернопіль). Тернопіль : Крок, 2017. С. 138–140.
9. Спільник І. В., Загородна О.М. Економічний аналіз: навч.-метод. комплекс дисципліни (для студентів економічних спеціальностей). Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 432 с.
10. Талах Т. А. Особливості методики проведення аналізу та оптимізації грошових потоків підприємства. *Збірник наукових праць Луцького НТУ*. 2008. Вип. 5 (20). Ч. 2. С. 247-260.
11. Федорович Р. В., Загородна, О.М., Серединська В.М. Фінансовий аналіз. Тернопіль: ТАНГ, 2001. 149 с.
12. Шкарабан С. І., Спільник І.В., Шеремета М. Й. Фінансовий аналіз. Тернопіль: Видавництво ТНЕУ "Економічна думка", 2009. 252 с.

Статтю отримано: 12.02.2017 / Рецензування 29.03.2016 / Прийнято до друку: 22.05.2017

Iryna Spilnyk

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department of accounting and economic and legal support of agrarian and industrial business
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine

E-mail: ispilnyk@yahoo.com

Olga Zahorodna

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department of audit, revision and analysis
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine

E-mail: olga1966r@gmail.com

**ENTERPRISE'S CASH FLOWS: COMPREHENSIVE ANALYSIS ACCORDING
TO THE FINANCIAL STATEMENTS**

Abstract

Introduction. *The analysis of the enterprise's cash flow statement is invaluable for external users (owners, investors, lenders, partners) as a reason to substantiate the investment and financial decisions, evidence of the business partnerships reliability, and for most of the management when evaluating the level of efficiency, of its economic feasibility confirmation or refutation of the chosen financial management strategy and tactics.*

Methods. The dialectical method of cognition, a comprehensive systematic approach to the object of study, general scientific methods, special (horizontal, vertical, coefficient and factor) analysis procedures, abstract and logical method for theoretical generalizations and drawing conclusions are applied in the article.

Results. The method of comprehensive analysis of cash flows according to financial statements is developed and tested. An economic interpretation of the analysis results is proposed.

Discussion. Application of the proposed methodology for cash flows analyzing relevant in assessing the financial condition of different subjects and significantly enhances the awareness of financial statements users in making their decisions.

Keywords: cash; cash flows; net cash flow; financial management; financial analysis; subjects of analysis; Financial Statements; Statement of Cash Flows; operational activity; investment, financial activities.

References

1. Loth, Richard. Analyze Cash Flow The Easy Way - URL: <http://www.investopedia.com/articles/stocks/07/easycashflow.asp>
2. Why cash flow is the king? Retrieved from <https://www.pinterest.com/pin/300756081349738667>
3. Artyukh, I. Znachennya ta analiz hroshovykh koshtiv v umovakh rynkovoyi ekonomiky [Significance and analysis of money in a market economy]. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2009_13/Artuh.pdf.
4. Brukhanskyy, R. F. (2012). Oblikova informatsiya u zabezpechenni pryynyattya efektyvnykh upravlins'kykh rishen' stratehichnoho kharakteru [The accounting information to ensure effective management decisions of strategic character] *Innovatsiyna ekonomika*, 8, 267-270.
5. Zahorodna, O. & Seredyns'ka, V. (2012). Operatyvne upravlinnya hroshovymy potokamy pidpryyemstva [Operational management by the enterprise cash flows]. *Ekonomichnyy analiz*, 10 (4), 100-104.
6. Nadtochiy, S. I. (2006). Koeffitsiyentnyy analiz hroshovykh potokiv pidpryyemstva v aspekti upravlinnya nymy [Cash flows ratio analysis in terms of enterprise management]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 7 (62), 8-12.
7. Spilnyk, I. V. (2001). Analiz rukhu hroshovykh koshtiv u konteksti novoyi finansovoyi zvitnosti [Cash flows analysis within a new financial statement] *Naukovi zapysky*, 9, 19-24.
8. Spilnyk, I. V. (2017). Analiz hroshovykh potokiv pidpryyemstva za danymy finansovoyi zvitnosti pidpryyemstva: znachymist', meta, zavdannya [Company cash flow analysis according to financial statements: the significance, purpose, objectives]. Ternopil, Krok, 138-140.
9. Spilnyk, I. V. & Zahorodna, O.M. (2012). *Ekonomichnyy analiz* [Economic analysis], Ternopil : TNEU.
10. Talakh, T. A. (2008). Osoblyvosti metodyky provedennya analizu ta optymizatsiyi hroshovykh potokiv pidpryyemstva [Peculiarities of company's cash flow analysis methods and optimization]. *Collection of scientific works LNTU*, 5 (20), P.2, 247-260.
11. Fedorovych, R. V.; Zahorodna, O. M. & Seredyns'ka, V. M. (2001). *Finansovyy analiz* [Financial analysis] Ternopil : TANH.
12. Shkaraban, S. I.; Spil'nyk, I. V. & Sheremeta, M. Y. (2009). *Finansovyy analiz* [Financial analysis] Ternopil : Ekonomichna dumka.

Received: 02.12.2017 / Review 03.29.2017 / Accepted 05.22.2017

